

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Pro Lukio ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta koulutuspoliittiseksi selonteoksi. Pro Lukio pitää valmisteilla olevaa selontekoa tärkeänä, jotta Suomen koulutuspolitiikassa päästään kohti pitkäjänteistä kehittämistä. Edellinen koulutuspoliittinen selonteko on vuodelta 2006 eli visiota koulutuspolitiikan suunnasta on odotettu.

Suomen koulutusjärjestelmän kannalta on erittäin tärkeitä luoda strateginen kokonaiskuva koulutusjärjestelmän tulevaisuuden haasteista ja ratkaisuista hallituskausia pidemmällä aikavälillä. Tarvetta koulutuspoliittiselle selonteolle vahvistavat muutokset toimintaympäristössä (mm. ikäluokkien pieneneminen, työelämän- ja osaamisvaatimusten murros, oppimistulosten lasku ja -eriytyminen), jotka esitellään luonnoksessa hyvin kattavasti.

Selonteon tavoitteet siitä, että koulutuksen saavutettavuutta halutaan parantaa, väestön koulutustasoa halutaan nostaa, tasa-arvoa lisätä ja vastata paremmin työelämän tarpeisiin ovat myös kannatettavia. Pro Lukion mielestä lisää kunnianhimoa sen sijaan tarvitaan koulutuksen resursseihin. Pelkkä puhe ”riittävästä resursseista” ei riitä, vaan on pystyttävä asettamaan konkreettisia tavoitteita. Millaista rahoitustasoa tavoitellaan? Suomen koulutusmenot suhteessa kansantuotteeseen ovat nyt OECD-maiden keskiarvon yläpuolella, mutta selvästi muita Pohjoismaita jäljessä. Pro Lukion mukaan olisi korkea aika linjata siitä, miten saavutamme muut.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

Selonteossa visioidaan, että vuonna 2040 Suomessa olisi vahva, laadukkaaseen ja vaikuttavaan kasvatukseen, koulutukseen, tutkimukseen ja kulttuuriin rakentuva sivistysperusta. Selonteon mukaan kaikilla on oikeus oppia ja kasvaa sekä saada tarvitsemansa tuki ja ohjaus. Pro Lukion on helppo yhtyä näihin asetettuihin tavoitteisiin. Suomessa on laajasti jaettu käsitys siitä, että kestävä kasvun perusta syntyy koulutuksesta ja tutkimuksesta. Vain panostamalla uuteen kasvuun, voimme turvata sivistys- ja hyvinvointipalvelut tulevaisuudessakin.

Visio antaa kyllä pohjan koulutuspolitiikan kehittämiseksi, mutta luonnoksessa esitetyt käytännön kehittämistoimenpiteet ja linjaukset toimenpiteiden rahoittamiseksi ovat kuitenkin riittämättömiä

näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Voisi sanoa, että toimenpiteitä ja koulutuksen rakenteita koskevat linjaukset ovat visioon nähden varovaisia. Tietty varovaisuus ja vanhoihin rakenteisiin tukeutuminen on tärkeää koulutuspoliittisessa kehittämisessä, mutta vision ja toimintamallien lievä ristiriitaisuus on silti merkillepantavaa.

Selonteon tarkastelujakso ulottuu aina 2040-luvulle saakka. Pro Lukio pitää jaksoa liian pitkänä. Näin pitkä ajanjakso heikentää selonteon vaikuttavuutta, koska epävarmuudet ennustettavissa olevissa toimintaympäristön muutoksissa kasvavat huomattavasti.

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

Selonteon keskeinen tavoite on oppimistulosten kääntäminen nousuun sekä oppimistuloksiin liittyvän eriytymis- ja eriarvoistumiskehityksen lopettaminen. Pro Lukio ry pitää näitä tavoitteita erittäin tärkeinä, koska tällä hetkellä kaikkien toiselle asteelle siirtyvien nuorten osaamistaso ei vastaa heille siellä vaadittavia tietoja ja taitoja.

Selonteossa esitetään mittavia perusopetuksen lainsäädäntöön ja rahoitukseen liittyviä rakenteellisia uudistuksia. Tavoitteena on uudistaa koko varhaiskasvatus, esi- ja perusopetuslainsäädäntö sekä näitä koskeva rahoituslainsäädäntö. Lisäksi selonteossa esitetään, että perusopetuksen järjestämiselle asetetaan selkeät, velvoittavat laatutavoitteet ja niiden toteutumista kuvaavat indikaattorit. Ilman tarkempaa tietoa on vaikea ottaa kantaa siihen, miten nämä mittavat uudistukset vaikuttavat mm. oppimistuloksiin ja perusopetuksen tasavotavoitteisiin. Pro Lukio ry katsoo, että olennaisinta perusopetuksen kehittämisessä on riittävä resurssointi opetuksen järjestäjille. Ilman tätä rakenteelliset uudistukset eivät täytä niille asetettuja tavoitteita.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

Pro Lukio pitää tärkeänä selonteon linjausta, jonka mukaan kaikille saavutettavissa oleva korkeatasoinen toisen asteen koulutus tuottaa nuorille vahvan pohjan sekä yhteiskunnassa että työelämässä toimimiseen ja jatko-opintoihin siirtymiseen. Lukiokoulutuksella ja ammatillisella koulutuksella on molemmilla koulutusjärjestelmässämme omat, selkeät tehtävät. Molempien koulutusmuotojen tarpeellisuus, erilaiset tavoitteet, tehtävät ja toimintamallit on selonteossa tunnistettu. Vaikka ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteistyötä voidaan kehittää, niin kahden koulutusmuodon dualimallia ei ole syytä purkaa.

Lukiokoulutuksessa on tehty viime vuosina isoja uudistuksia (lukiouudistus, uusi lukion opetussuunnitelma, oppivelvollisuuden laajennus, jne.). Koulutuksen järjestäjille ja yksittäisille lukioille tulisi antaa nyt aikaa näiden uudistusten toimeenpanoon ilman uusia laajoja velvoitteita ja uudistuksia. Rahoituksen riittämättömyys ja lukiokoulutukseen tehdyt resurssien leikkaukset, ovat merkittävästi heikentäneet toimintaa ja koulutuksen laadukasta kehittämistä. Oppivelvollisuuden laajennus on esimerkki uudistuksesta, jossa hyvä tavoite saattaa riittämättömän rahoituksen takia johtaa mm. opetuksen määrän ja laadun heikkenemiseen.

Selvityksessä esitetään tavoitteeksi, että toisen asteen koulutuksen järjestäjiä olisi tulevaisuudessa nykyistä vähemmän. Samassa yhteydessä selvityksessä viitataan koulutuksen saavutettavuuden

merkitykseen. Oppivelvollisuuden laajentuessa on kuitenkin välttämätöntä turvata alueellisesti kattava lukiokoulutus. Selonteossa korostetaan lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen välistä yhteistyötä niin organisaatioiden, tilojen kuin toiminnankin osalta. Tämä yhteistyö onkin luontaista ja tarjoaa varmasti tulevaisuudessa ratkaisuja moniin alueellisiin ja opiskelijamääriin liittyviin haasteisiin. Lukiokoulutuksen osalta selonteossa ei kuitenkaan huomioida ollenkaan sitä, että harvaan asutuilla seuduilla lukio ja peruskoulu toimivat lähes poikkeuksetta samoissa tiloissa yhteisin opettajin ja yhteisen rehtorin alaisuudessa. Lukion aineenopettajat antavat näin vankan pohjan peruskoulun yläluokkien opetukseen. On oikeutettua todeta, että Suomen kohtuullisen tiheä lukioverkko on tällä tavoin ollut varmistamassa Suomen perusopetuksen laatua ja lukioverkon liian raju harventaminen saattaa lisätä peruskoulun oppilaiden välisiä eroja kaupunkien ja harvaan asuttujen seutujen välillä.

Pro Lukion näkemyksen mukaan oleellista järjestäjäverkon kehittämisessä ei ole koulutuksen järjestäjien määrä, vaan koulutuksen järjestäjien välinen yhteistyö, eri koulutusmuotojen välinen yhteistyö ja kustannustehokkaat hallinto- ja tilaratkaisut. Myös ammatillisten opintojen ja lukio-opintojen yhtäaikaista suorittamista tulee edelleen kehittää ja uudet innovatiiviset opintojen yhdistelymallit voisivat lisätä ainakin joidenkin opiskelijoiden opiskelumotivaatiota ja opiskeluintoa. Yhteistyö korkeakoulujen kanssa on uuden opetussuunnitelman mukaan pakollista. Tämän yhteistyön muotoja kehitellään parasta aikaa ja toivottavasti sille saadaan vakiintuneet ja toimivat mallit.

Selonteossa korostetaan uuden teknologian ja uusien pedagogisten toimintamallien merkitystä tulevaisuuden toisen asteen opinnoissa. Selonteossa visioidaan mallia, jossa koulutuksen järjestäjäorganisaatiot voivat olla fyysisten tilojen ja laitteiden osalta keveitä ja opetus voitaisiin järjestää ajasta ja paikasta riippumattomalla tavalla. Pro Lukio kannattaa uuden teknologian opiskelijälähtöistä käyttöä ja sen tuomia kiistattomia hyötyjä oppimiselle. Samoin innovatiiviset ja monikäyttöiset tilaratkaisut ovat usein järkeviä ja tarjoavat uusia malleja opiskelulle ja oppimiselle. Lukio on nuorille kuitenkin myös muuta kuin vain opiskelupaikka. Siksi Pro Lukio haluaa korostaa lukion merkitystä yhteisöllisyydelle ja nuorten sosiaaliselle kehitykselle. Lähiopetuksen ja yhteisten luokka- ym. tilojen merkitystä nuorille ei voi korostaa liikaa. Teknologian käyttö tai uudenlaiset tilaratkaisut eivät saa olla keino säästää rahaa, vaan niiden tulee perustua opiskelijan ja koko lukioyhteisön etuun.

Selonteossa ei tuoda esille aikuislukioiden vuosikymmeniä kestänyttä tärkeää roolia koulutuksen kentällä. Aikuislukiot ovat toivottavasti keskeisessä roolissa, kun selonteon visiota jatkuvasta oppimisesta aletaan toteuttaa. Aikuislukioita voitaisiin käyttää nykyistä tehokkaammin mm. maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden oppimispolun helpottamisessa. Myöskään erityisen koulutustehtävän ja valtakunnallisen kehittämistehtävän lukioiden asemaa ei tuoda esille selonteossa. Lukiokoulutuksen monimuotoisuudesta huolehtiminen on olennaisen tärkeää ja siksi näiden lukioiden asema ja riittävä rahoitus tulee turvata myös tulevaisuudessa.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

-

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

-

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

-

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

-

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

-

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

-

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

-

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

-

**Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät.
Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat**

-

Sutinen Jussi
Pro Lukio ry